

MINDER ARBEID MEER WINST

HET FOTOARCHIEF VAN HET PROVINCIAAL ELEKTRICITEITSBEDRIJF NOORD-HOLLAND

Door Annabelle Meddens-van Borselen

Sinds kort beheert het Rijksarchief in Noord-Holland het interessante fotoarchief van het Provinciaal Electriciteitsbedrijf Noord-Holland (PEN). De collectie bestaat uit afdrukken en (glas)negatieven. Niet alleen interessant omdat ze de werkzaamheden laten zien van het elektriciteitsbedrijf, maar vooral omdat ze een beeld geven van het dagelijkse leven in de provincie Noord-Holland tussen 1920-1942: de periode van de grootschalige invoering van de elektriciteit in bedrijf, huishouden en school.

Al op de Eerste Internationale Electriciteits-tentoonstelling in 1881 in Parijs wilde men belangstelling wekken voor elektriciteit als nieuwe energiebron. In Noord-Holland zijn het particulieren die de eerste elektriciteitsbedrijven aan het einde van de 19de eeuw stichtten. In 1916 hebben de gemeenten Amsterdam en Haarlem hun eigen elektriciteitsbedrijf. Omdat het Provinciaal Bestuur vreesde dat het platteland zou achterblijven, besloot het in 1917 een eigen bedrijf op te richten: het Provinciaal Electriciteitsbedrijf van Noord-Holland, kortweg PEN.

Propaganda

De fotocollectie van het PEN is aangelegd tijdens de propagandacampagnes voor het gebruik van elektriciteit in de provincie Noord-Holland. Op het platteland was dat gebruik in de jaren 1920-1930 nog spaarzaam. Hier wilde de provincie verandering in brengen door middel van tentoonstellingen, voordrachten, cursussen, kooklessen, demonstraties en

PEN-stand op de veemarkt te Bovenkarspel ca 1926: demonstratie elektrische wasmachine met aparte centrifuge [Inv.nr. 31].

In 1952 startte de bouw van het koppelnet 150 kv tussen Amsterdam-Utrecht [Inv.nr. BN 1952].

In 1937 gaf Juffrouw Dijkstra van de VEV=Vrouwen Electriciteits Vereniging een demonstratie elektrische poeffertjesbakken te Beverwijk [Inv.nr. 34 deel 2].

land was dat gebruik in de jaren 1920-1930 nog spaarzaam. Hier wilde de provincie verandering in brengen door middel van tentoonstellingen, voordrachten, cursussen, kooklessen, demonstraties en

tijdsbesparing speelden hierin een rol. In 1925 begon het bedrijf met een campagne voor de elektrische melkmachine voor koeien. Met de slogan *minder arbeid, meer winst* haalden de medewerkers van het PEN de boeren over tot het gebruik van deze nieuwe methode en demonstreerden ze en passant ook elektrische wasmachines en andere huishoudelijke apparatuur.

Mw. Mazereeuw uit Enkhuizen was in 1937 de 3000ste elektrische kookklient van het PEN [Inv.nr. 37 deel 1].

advertentie-campagnes in dagbladen. Vertegenwoordigers stonden met een eigen PEN-stand op veemarkten en huishoudbeurzen in de gehele provincie. Acquisiteurs van het bedrijf gingen op de fiets met een koffer elektrische demonstratiemodellen huis aan huis om de nieuwe wonderen der techniek aan de man - of liever: huisvrouw - te brengen. Bij deze campagnes legde het PEN de nadruk op de vele gemakken die het gebruik van elektriciteit bij werk en huishouding kon bieden. Vooral hygiëne en

HET MOOISTE BEDRIJFSARCHIEF VAN...

DE GRONINGER ARCHIEVEN

W.A. Scholten's Aardappelmeelfabrieken

Willem Albert Scholten (1819 - 1892) - afkomstig uit Gelderland - begon in 1841 met z'n eerste aardappelmeelfabriek in Foxhol, Groningen. In de daaropvolgende decennia richtte hij nog zes aardappelmeelfabrieken op in de Groninger Veenkoloniën. Hiermee werd hij de grondlegger van de Nederlandse aardappelmeel- en -derivatenindustrie. Vanaf 1866 richtte Scholten zich - door toenemende concurrentie in eigen land - meer op het buitenland. Zo liet hij fabrieken bouwen in het toenmalige Pruisen, Polen, Rusland en Oostenrijk. Overigens richtte Scholten zich niet alleen op de fabricage van aardappelmeel, maar tevens op suiker, karton en turfstrooisel. Na de dood van W.A. Scholten nam diens enige zoon Jan Evert (1849 - 1918)

de leiding van het concern over. In 1965 fuseerde het Scholten-concern met Honig (Koog a/d Zaan) en in de jaren zeventig ging de aardappelmeelfabricage uiteindelijk naar het AVEBE-concern. Het archief is redelijk compleet; naast de archieven van de diverse fabrieken is ook het archief van de familie Scholten bewaard gebleven.

Plaats: Groninger Archieven
Periode: (1841 - 1975)
Omvang: 50.00 meter
Toegankelijk: plaatsingslijst

Elektrisch fornuis op het platteland in Gelderland [Inv.nr. 38].

'Alles Electrisch!'

Om het gebruik van elektriciteit in de huishouding aan te moedigen kregen bruidsparen in de periode 1931-1942 een elektrisch strijkijzer cadeau. In 1932 werd de VEV opgericht: de Vrouwen Electriciteits Vereniging, die lezingen, cursussen elektrisch koken en excursies naar elektrisch ingerichte keukens organiseerde. Ter ondersteuning van dit al gaf het PEN in de jaren 1931-1942 het voorlichtingsblad *Alles Electrisch!* uit, dat huis aan huis werd verspreid. Er stonden artikelen in over de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van elektrische apparaten. In elke aflevering vond de Noord-Hollandse huisvrouw recepten voor elektrisch gekookte maaltijden en patronen voor dames- en kinderkleding, die zij kon maken op een elektrische naaimachine. Elke 1000ste kookklient kreeg met een kort verhaal en een foto aandacht in het blad. De vele foto's uit *Alles Electrisch!*

'bevinden zich nu in de foto- en negatievencollectie van het PEN. Zij zijn op karton opgeplakt en voor een deel in ordeners opgeborgen. Meestal zijn ze niet gedateerd, maar soms wel van summere bijschriften voorzien. Aan de hand van het tijdschrift *Alles Electrisch!* is het mogelijk veel foto's uit deze periode te dateren en namen van personen en bedrijven, die op de foto's staan, te achterhalen.

De fotocollectie van het PEN geeft een goed beeld van de veranderingen die het gevolg waren van het gebruik van elektriciteit in huishouden, school en bedrijf in de stad en op het Noord-Hollandse platteland. Wie deze fraaie verzameling wil inzien is welkom na het maken van een afspraak.

PEN-stand te Amsterdam: keuken voor eenvoudige woningen, 1935; [Inv.nr. 32].

